

Erfgoed als kracht voor de gemeente

Geachte raadsleden en leden van de nieuwe colleges,

Erfgoed vormt de ziel van Groningen. Het verbindt ons met het verleden en maakt onze leefomgeving aantrekkelijk en herkenbaar. Het erfgoed dat mede onze identiteit vormt, geeft onze regio een unieke meerwaarde voor de toekomst. Erfgoed draagt bij aan brede welvaart: het versterkt niet alleen de kwaliteit van de leefomgeving, maar draagt ook bij aan onze economie en ons welzijn.

Urgentie

Groningen staat voor grote opgaven: woningbouw, energietransitie, klimaatadaptatie en de gevolgen van aardgaswinning. Deze ontwikkelingen drukken zwaar op gebouwen, dorpen en het cultuurlandschap, maar bieden ook kansen. Voor het benutten van deze kansen is de inzet van ontwerpkracht essentieel: nieuwe ingrepen versterken de ruimtelijke kwaliteit wanneer cultuurhistorie het vertrekpunt vormt. Erfgoed vraagt om een integrale aanpak en blijvende aandacht, zodat toekomstige generaties geworteld blijven in onze omgeving.

Wat kunnen we samen doen?

Het Erfgoedberaad Groningen doet vijf aanbevelingen om erfgoed in uw gemeente te versterken en kansen te benutten.

1. Ontwikkel met oog voor de omgeving

Groningen kent een rijke variatie aan cultuurlandschappen, van wierden en dijken tot karakteristieke dorpen en boerderijen. Ontwikkelingen slagen wanneer ze aansluiten op deze structuren. Monumenten maken deel uit van een groter geheel; borg daarom samenhang via stads- en dorpsgezichten, biotopen en landschappelijk beleid. Neem erfgoed, archeologie en landschap vanaf het begin mee in ruimtelijke plannen. Dit zorgt voor een planproces dat snelheid blijft houden en versterkt de kwaliteit van de leefomgeving.

Nieuwe Waterwerken Zoutkamp

Een mooi voorbeeld van de inzet van cultuurhistorie is de gebiedsontwikkeling rond de rijksmonumentale Husingosluis in Zoutkamp. De oude zeedijk krijgt opnieuw een functie als regionale kering: [Waterwerken Zoutkamp - Nationaal Programma Groningen](#) [Nieuwe Waterwerken Zoutkamp van start! | Waterschap Noorderzijlvest](#)

2. Voer (pro)actief beleid

Gemeenten moeten erfgoed borgen in het omgevingsplan. Door historische, sociale en economische waarden integraal mee te nemen, draagt erfgoed bij aan leefkwaliteit en lokale economie. Benoem erfgoed in de omgevingsvisie, werk dit uit in een erfgoedprogramma en veranker het in het omgevingsplan. Betrek inwoners actief, in lijn met het Verdrag van Faro.

3. Versterk capaciteit en kennis

Gemeenten hebben deskundigheid nodig om erfgoed goed te beheren. Erfgoedambtenaren hebben hierin een cruciale rol. De capaciteit staat onder druk; daarom ondersteunt het Rijk met middelen vanuit het programma Erfgoed en Overheid. De provincie biedt onder meer ontwerpers, trainees en de steunpunten voor cultureel erfgoed en ruimtelijke kwaliteit en ondersteuning vanuit de Regioarcheoloog. Ook de RCE is een belangrijke partner.

Vele vrijwilligers spelen een grote rol bij de organisaties die zich bezighouden met behoud en zichtbaarheid van erfgoed, zoals Groninger Kerken, Erfgoed in Groningen en Het Groninger Landschap. Gemeenten kunnen vrijwilligers versterken door ondersteuning, samenwerking en waardering.

Vrijwilligers bij Het Groninger Landschap
Molenaars zorgen met het draaien van de molens voor het behoud ervan. Landschapsgidsen vertellen bij activiteiten over natuur, erfgoed en landschap en bemensen informatiecentra in de provincie.

4. Zie toe op behoud van erfgoed

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor vergunningen, toezicht en handhaving. Door klimaatverandering en veroudering neemt de kwetsbaarheid van erfgoed toe. Tijdig onderhoud voorkomt verval en risico's. Boerderijen, iconen van Groningen, vragen om een integrale aanpak. Het Erfgoedloket Groningen en Monumentenwacht Groningen ondersteunen eigenaren met advies, inspecties en begeleiding. Provinciale subsidies helpen bij onderhoud van monumenten en karakteristieke panden.

Verduurzaming vraagt om zorgvuldigheid, juist ook bij erfgoedpanden. De Isolatieaanpak van Nij Begun vormt een extra aanjager voor de verduurzaming. Van belang is dat isolatieadviezen zijn afgestemd op de erfgoedwaarden; gemeenten hebben een rol om dit te borgen.

Boerderijenprogramma Oldambt
Integrale aanpak voor behoud en toekomstbestendig gebruik van waardevolle boerderijen: Boerderijenprogramma_gemeente-Oldambt-2023.pdf . De provincie ondersteunt ook andere gemeenten bij het ontwikkelen van vergelijkbaar beleid. Voor een handzaam stappenplan, zie: Bouwstenen voor een Boerderijen-aanpak
Leidraad Verduurzaming Karakteristiek
De leidraad helpt om maatregelen af te stemmen op erfgoedwaarden van karakteristieke panden: LIBAU-Leidraad-verduurzaming-karakteristiek-erfgoed.pdf

5. Benut erfgoed als kans voor ontwikkeling

Erfgoed versterkt sociale cohesie, identiteit en de vrijetijdseconomie. Herbestemming van monumenten levert maatschappelijke waarde op en vraagt om gemeentelijke ondersteuning. Door ruimte te bieden aan nieuwe functies en lokale initiatieven kunnen ondernemers en gemeenschappen floreren. Erfgoedprojecten vergroten bewustzijn en versterken gebiedsidentiteit. Ook Post-65 erfgoed biedt kansen: veel wijken uit 1965–1990 kunnen worden opgewaarderd op basis van hun stedenbouwkundige structuur.

Landschapsbiografie Westerkwartier
Verhalen van landschap en geschiedenis versterken lokale identiteit en vergroten bewustzijn van erfgoed: Landschapsbiografie Westerkwartier vertelt de verhalen van het landschap Landschapsbeheer Groningen
Post-65 erfgoed
De recent uitgebrachte Heemschut-brochure laat de variëteit zien en stimuleert u als gemeente om met dit erfgoed aan de slag te gaan: HEEM0117-brochure Post 65 Groningen DEF.indd

Tot besluit

Erfgoed helpt om betere ruimtelijke keuzes te maken, draagvlak voor transitie te vergroten, de leefbaarheid van het platteland te versterken en de identiteit van Groningen te bewaken. Neem erfgoed vanaf het begin mee in uw koers voor de komende vier jaar. Samen kunnen we erfgoed beschermen én benutten als motor voor brede welvaart en toekomstkracht.

Met vriendelijke groet,

D.E. Fröling

Voorzitter Erfgoedberaad Groningen, directeur Libau

Namens de leden van het Erfgoedberaad Groningen: Archeologische Vereniging Noord-Nederland AWN Afdeling 1, Boerderijstichting Groningen, Erfgoed in Groningen, Erfgoedvereniging Heemschut Groningen, Groen Erfgoed Groningen van de Nederlandse Tuinenstichting, Groninger Kerken, Landschapsbeheer Groningen, Libau, Monumentenwacht Groningen, Steunpunt Cultureel Erfgoed, Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen Noord-Nederland, Stichting De Groninger Poldermolens, Stichting Het Groninger Landschap, Stichting Roemte, Vereniging Groninger Monument Eigenaren.